

Het tastend schikken in het echec

door Wilbert Voets

De debuutbundel van Michiel van Kempen presenteert zich bescheiden in een stemmig leverkleurig omslag met daarop een vlucht vogels en een dubbele oranje condensstreep van een gepasseerd vliegtuig. Een bedrieglijk verstillend en rustiek tafereel want deze poëzie is niet echt pastoraal, net zo min als de inzet bescheiden is.

Het getuigt ontegenzeggelijk van moed om aan alle bestaande literatuur nog een geschrift toe te willen voegen, van heldenmoed als dat poëzie is en van aanvermoed grenzende bravoure als het liefdespoëzie moet zijn. Toch is dat precies wat Michiel van Kempen gedaan heeft met **Wat geen teken is maar leeft**. Er moet dus sprake zijn van een bikkelharde noodzaak. De dichter, door talent veroordeeld tot het woord als wapen, wordt quasi naar het leven gestaan. Hij moet overleven en in zijn redding weet hij een universele geldigheid aan te raken die ook voor de lezer louterend werkt. De dichter als plaatsvervangend kruisdrager in zijn particuliere nieuwe testament. In tegenstelling tot de martiale terminologie waarin de aandrift van deze poëzie geduid moet worden is de toonzetting van de bundel juist een milde, empathisch-tastende, bij tijden melancholische en humoristische, de zoete en verzoenende toon van een brommende cello, een *lamento sostenuto*. Er klinkt geen wapengekletter, er worden geen koppen gesneld, al worden er wel rekeningen opgemaakt en in gesloten couvert bezorgd. De dichter doet zich kennen als een Apollinische persoonlijkheid met de enkele karakterzwakten die zijn drama uitmaken, een gedoemde in retrospectief. Geen geposeerde poète maudit maar een held naar oud-Grieks stramien op Lage-landenkamerformaat.

Ooit was het hanteren van gereedschap de kwaliteit die de mens onderscheidde van het dier. Tot een oplettende bioloog een aap met een stok een banaan zag binnen hengelen. Toen kwam het gebruik van symboliek de eer opeisen. Als mensentaal de feestelijke representatie van dit unicum is dan is poëzie op haar beurt de koningin van het bal. In lyriek wordt de hoogste graad van symbolische abstractie bereikt en kan alles naar alles verwijzen. Context, intertekstualiteit en associatieve sensitiviteit bij de lezer herschikken de

nakende chaos van de onnavolgbare symboliek tot betekenisvolle verbanden. De dichter is gewaarschuwd: uiteindelijk kan hij niet anders dan de überculinaire woordvertigo inruilen voor de bruine boterham van de directe rede. Geen gelul, gebak van Krul. Of, zoals van Kempen zegt: **Wat geen teken is maar leeft**. En om aan alle misverstand een einde te maken itereert hij als een rabbi voor de Klaagmuur het paradigma van de echtheid:

“ en is en is en is ”.

Driemaal is scheepsrecht, weg met de symboliek, ruim baan voor de werkelijkheid. We zijn dan al wel een heel eind gevorderd als de dichter, na al zijn manmoedige pogingen tot betoveren en bezweren van de realiteit, tot de onvermijdelijke conclusie komt:

“ het is van geen betekenis geweest ”.

Wat is er aan vooraf gegaan?

Woman's gone (van haar).

De geliefde heeft haar conclusies getrokken. De werkelijkheid heeft zich op zijn onbuigzaamst gemanifesteerd: er is iets gebeurd waar geen taal tegen op kan. De hele bovenbouw van mooie woorden stort in nu het fundament van de liefde poreus blijkt. De dichter probeert het tij nog te keren maar tevergeefs. En het blijft niet bij de taal alleen, helaas. Wij zijn al lezend de gebiologeerde getuigen van het losscheuren, de ontbinding, de scheiding. Het hele zorgvuldig opgebouwde bestaan raakt ontregeld. Niets is meer wat het was nu de adem, de inspiratie, van de liefde er onstuitbaar uit verdwijnt. Er zijn nog weemoedige momenten van accidentele toenadering want ook dat is de werkelijkheid. Het zijn achterhoedegevechten, een gewonnen slag in een verloren oorlog. De fragmentatie is ingezet en wat hij ook probeert, hij kan het niet tegenhouden, laat staan repareren. Hij moet zijn verlies nemen, de waan begraven. De droeve conclusie luidt dat het van geen betekenis is geweest. Het is echt.

De tweede afdeling (**van daar**) behandelt nature en nurture van de ik: Katholiek, kleinburgerlijk, Kempisch. Het kan slechter; er is sprake van “*onvoorwaardelijke beschutting*” maar het is geen katapult de wijde wereld in. Een milieu om je tegen af te zetten als je ambities koestert, je van los te scheuren, maar dat je evengoed als een rotsblok in je rugzak blijft meezeulen, zodat je wel flink kunt klapwieken maar nooit definitief van de grond zult komen. ‘Men’ heeft zijn stempel op hem gedrukt, hij is ingelijfd en gesocialiseerd bij de kleine luiden, en die impressie blijft altijd als een brandmerk zichtbaar, hoe tegendraads men ook denkt te zijn en te leven. De troostrijke onvoorwaardelijke (inmiddels “*onvoorschadelijke*”) beschutting ging al thuis verloren. Hij wil het niemand euvel duiden maar hij zit wel met de brokken. Als je zó gemankeerd op pad moet heb je geen maarschalksstaf in je ransel en is de kans op mislukking en teleurstelling levensgroot en zelfs onafwendbaar, een sociaal-Darwinistisch gezien gelopen koers:

*“want hoe zou ik wat ik als kind nooit vond
kunnen hercreëren naar een gelijkenis die nooit bestond”*

Met deze morele mokerslag, die wat mij betreft de diamanten kern van de bundel vormt, legt de dichter het schrijnende verband bloot tussen zijn liefdesdebaacle en zijn mentale en emotionele vroegkinderlijke Bildung en daarmee van de tweede afdeling met de eerste: **van daar** wordt **vandaar**.

De nihiliserende verloren liefde, schrijnende herhaling van de teleorgang van de “*onvoorschadelijke beschutting*”, en het tastend schikken in het echec. Het is niet voor het eerst dat dit thema bewerkt wordt. Michiel van Kempen destilleert met het talent van zijn pen zijn eigen medicinale elixir uit deze literaire oerbron. Hij voert bepaald geen homeopathische apotheek. Wij prijzen ons gelukkig een hartversterkende teug mee te mogen drinken.

Michiel van Kempen Wat geen teken is maar leeft
2012 uitgeverij In de Knipscheer
ISBN 978 90 6265 6981 NUR 306

Bron: Poëziekrant, jrg. 37, br. 6 oktober 2013